

Při běžném chodu lidské společnosti dochází ke vzniku sporů. Důvody jejich vzniku jsou různé. Jsou jimi např. protichůdnost zájmů různých subjektů, rozdílnost v chápání a přístupu k různým otázkám, nedorozumění, zlá vůle atd. Je zřejmé, že spory v lidské společnosti vznikaly v celé její historii. A vzhledem i k budoucí existenci výše uvedených důvodů jejich vzniku je zřejmé, že spory budou vznikat i v budoucnu.

Z tohoto důvodu byla lidská společnost nucena si vybudovat mechanismy řešení sporů, které v jejím rámci vznikají. V různých obdobích jejího vývoje byly užívány různé metody řešení sporů v tom kterém období vznikajících. Při zkoumání charakteru vývoje takových metod nelze přehlédnout dlouhodobý trend spočívající v jejich postupné institucionalizaci. S rostoucím významem instituce státu je opouštěn způsob řešení sporů spočívající v svémoci subjektu, jenž je stranou takového sporu, a tento způsob je nahrazován procesy upravenými pravidly, jejichž smyslem je dát příležitost k uplatnění svých zájmů oběma (všem) stranám takového sporu.

Dá se říci, že vyspělost určité společnosti je možné (mimo jiné) poměřovat i podle toho, jak vyspělé jsou mechanismy, jejichž prostřednictvím jsou řešeny spory v rámci takové společnosti vznikající. Aby byl nějaký mechanismus řešení sporů považován za vyspělý, musí dle mého názoru splňovat základní dva předpoklady. Prvním z nich je ten, že daný mechanismus musí být efektivní. To znamená, že jeho prostřednictvím musí být možné dosáhnout řešení sporu. Při posuzování efektivity mechanismu je pak třeba přihlížet k délce trvání řešení sporu tímto způsobem a k nákladnosti (finanční náročnosti) takového řešení.

Druhým předpokladem pro to, aby některý způsob řešení sporu bylo možné považovat za vyspělý, je ten, že strany sporu musejí vnímat

řešení jeho prostřednictvím dosažené jako relativně spravedlivé. Je zřejmé, že použití pojmu „spravedlnost“ je poněkud problematické s přihlédnutím k tomu, že chápání jeho obsahu je relativní a proměnlivé vzhledem k období, místu a subjektu, kterým je tento pojem použit. V kontextu hodnocení metod řešení sporů je jeho obsah třeba chápat jako stav, kdy jsou strany sporu toho názoru, že v průběhu řešení sporu měly možnost uplatňovat svá práva a své zájmy a že hlavním hlediskem při řešení jejich sporu byla oprávněnost jimi uplatněných nároků.

Jednou z metod řešení především majetkových sporů, která se v průběhu historického vývoje vyvinula, je i rozhodčí řízení. Není možné přesně určit, kdy a jak rozhodčí řízení vzniklo, ale je možné označit důvody a motivy, které k jeho vzniku vedly. Byla jimi především potřeba efektivního a rychlého řešení sporů v oblastech, kde buď chyběla sjednocující autorita, jenž by měla pravomoc takové spory řešit (jako tomu bylo v oblasti mezinárodního obchodu), nebo v oblastech, kde byl zájem na vyřešení sporu v rámci určité komunity bez účasti širších mocenských autorit (státu), jako tomu bylo v prostředí cechů.

V dnešní době představuje rozhodčí řízení alternativu k řešení sporů prostřednictvím soudního řízení. Ve srovnání se soudním řízením lze jeho výhody shledat především v jeho následujících znacích:

- neformálnosti;
- větší dispoziční volnosti spočívající např. v možnosti určit osoby, které budou spor rozhodovat, pravidla pro jejich postup v řízení, jazyk řízení, místo, kde bude řízení vedeno atd.;
- menší časové i finanční náročnosti řešení (většinou);
- dostupnosti řešení i ve sporech, u nichž jinak chybí společná autorita, která by mohla spor rozhodnout (typicky oblast mezinárodního obchodu); a

- snadnější vymahatelnosti rozhodnutí v takovém sporu vydaného.

Prostřednictvím rozhodčího řízení však není možné řešit všechny spory vznikající v rámci lidské společnosti. Obecně lze říci, že jeho prostřednictvím lze většinou řešit spory majetkové. Konkrétní vymezení oblastí vztahů, které je možné podřídit rozhodování v rozhodčím řízení, je pak zpravidla věcí národního práva. Je třeba konstatovat, že, ač existuje oblast právních vztahů, která bývá pravidelně svěřena rozhodování v rozhodčím řízení napříč národními právními řádami, existují též oblasti, u nichž lze srovnáním jednotlivých národních úprav shledat rozdíly.

Ve své práci se hodlám zabývat především vymezením oblasti sporů, u kterých je umožněno jejich rozhodování v rámci rozhodčího řízení v České republice. Nebude se však jednat pouze o popis platné právní úpravy České republiky. Ve srovnání s příklady právních úprav některých dalších států bych chtěl hledat inspiraci i pro úvahy o vymezení oblasti použití metody rozhodčího řízení v České republice *de lege ferenda*.